

KONCEPT APLIKACIJE OPŠTINE NIKŠIĆ
ZA TITULU EVROPSKE PRESTONICE KULTURE U 2030 GODINI
(Finalna faza selekcije)

Radni tim projekta *Nikšić 2030 Evropska prestonica kulture*

Jul 2025. godine u Nikšiću

UVODNE INFORMACIJE

Evropska prestonica kulture (EPK) je jedna od najznačajnijih i najambicioznijih evropskih inicijativa u kulturi koja datira još od 1985. godine, što je čini i najstarijom inicijativom Evropske komisije u oblasti kulture. Svake godine nekoliko odabranih gradova u Evropi nosi ovu prestižnu titulu, čime se doprinosi razvoju kulturne scene u gradu i okruženju.

Svake treće godine priliku da dobiju titulu EPK imaju i gradovi iz zemalja kandidata i potencijalnih kandidata za članstvo u EU. U prethodnom periodu, crnogorski gradovi Herceg Novi i Budva učestvovali su u trci za titulu i uspješno prošli prvu fazu selekcije. Međutim, titulu su oba puta osvojili drugi gradovi u regionu Zapadnog Balkana - Novi Sad u godini kada je Herceg Novi bio kandidat i Skoplje u toku 2023. godine kada je Budva bila kandidat. Nijedan grad iz Crne Gore tako još uvijek nije došao do ove prestižne titule.

EPK titula je po pravilu katalizator pozitivnih promjena kao što su porast i razvoj kulturne ponude i infrastrukture, veći broj prilika za umjetnike i kulturne organizacije, povećana međunarodna reputacija i vidljivost grada, jačanje osjećaja zadovoljstva i ponosa kod građana, razvoj turizma i privrede.

U slučaju Nikšića, osvajanje titule doprinijelo bi razvoju kulturnog života u čitavoj zemlji i pozicioniranju Nikšića kao regionalno prepoznatljivog kulturnog centra, ali i promociji ključnih evropskih vrijednosti, i međunarodnoj promociji Crne Gore kao naredne EU članice.

Neki od primjera benefita EPK titule za grad i okolinu:

- Studije pokazuju da je prosječan porast BDP u regionu EPK grada nakon dobijanja titule **4,5%**.¹
- Gradovi koji uspješno pripreme godinu titule dobijaju *Melina Merkuri nagradu* od **1.5 miliona EUR**.
- U regionu EPK grada nakon titule turizam je u prosjeku uvećan od 3.2% do 6.2% (po nekim studijama do 8%);²

¹ <https://link.springer.com/article/10.1007/s10824-016-9281-x>

² <https://bst-europe.eu/investment-budget/eu-capitals-of-culture-a-place-based-policy-to-improve-economic-development/>

Kriterijumi za ocjenjivanje aplikacija gradova kandidata su:

1. *Doprinos dugoročnoj strategiji*
2. *Evropska dimenzija*
3. *Kulturni i umjetnički sadržaj*
4. *Kapacitet za sprovođenje*
5. *Društveni domet*
6. *Menadžment*

Spremnost lokalnih, regionalnih i nacionalnih nivoa vlasti da pruže stabilnu i održivu političku i finansijsku podršku kandidaturi je ključni preduslov za dobijanje titule. Kako bi se osigurala višegodišnja održivost projekta poželjno je da kandidatura ima najširu moguću podršku svih političkih aktera na lokalnom i nacionalnom nivou.

U cilju pripreme aplikacije za titulu Evropske prestonice kulture, Opština Nikšić je formirala *kancelariju inicijative Nikšić 2030 Evropska prestonica kulture* koja koordinira cjelokupnim procesom kandidature, u saradnji sa institucijama kulture, nezavisnom scenom i stručnim saradnicima. U proces izrade aplikacije uključeni su najrelevantniji evropski eksperti u ovoj oblasti poput dr Beatris Garcije, dr Krisa Boldvina, dr Vuka Radulovića i drugih, a razmjena iskustva realizovana je kroz međunarodnu saradnju sa gradovima Evropskim prestonicama kulture, drugim gradovima kandidatima i članstvo u Culture Next mreži EPK gradova, gradova kandidata i bivših kandidata.

U prvoj fazi kandidature, projekat je dobio jasnu institucionalnu i političku podršku, potvrđenu kroz glasanja na lokalnom i državnom nivou. Na sjednici Skupštine opštine Nikšić 28. decembra 2023. godine, odluka o kandidaturi Nikšića usvojena je bez glasova protiv. Podrška projektu izražena je i na 51. sjednici Vlade Crne Gore 3. oktobra 2024. godine. Ipak, ovu podršku potrebno je dodatno osnažiti u drugoj fazi kandidature, kako bi se demonstrirao njen kontinuitet.

I - KONCEPT PROGRAMA:

Opština Nikšić kandiduje se za titulu Evropske prestonice kulture (EPK) 2030. godine sa konceptom **Otvoreni grad**, kojim se naglašava *otvorenost* kao ključna ideja budućnosti Nikšića, Crne Gore, Zapadnog Balkana i Evrope. Ovaj koncept dolazi kao odgovor na savremene izazove globalnih podjela, konfrontacija i zatvaranja, nudeći alternativnu viziju budućnosti zasnovanu na integraciji, saradnji i zajedništvu.

Osnovna inspiracija za koncept proizilazi iz radijalnog urbanističkog plana Nikšića, koji je davne 1883. godine osmislio Josip Slade po uzoru na evropske renesansne radijalne gradove, kreirajući novi evropski identitet grada - „zapadne kapije“ države koja je stekla međunarodno priznanje na Berlinskom kongresu nekoliko godina ranije.

Sladeov plan simbol je vizije grada kao otvorenog, savremenog prostora jednakih mogućnosti za sve građane. Taj istorijski temelj iskorišćen je kao metafora za transformaciju savremenog Nikšića. Aplikacija se oslanja na savremene teorije koje ističu značaj otvorenih sistema, participativnog urbanizma i inkluzivnih zajednica, poput teorije otvorenih gradova Ričarda Seneta. Inspiracija radijalnim urbanističkim planom se komunicira i u podnaslovu aplikacije: *Otvoreni grad - od radijalnog do radikalnog*.

Otvoreni grad zamišljen je kao proces dvosmjernog povezivanja: Nikšić se otvara ka Evropi, ali se i Evropa poziva da se otvori ka Nikšiću i Crnoj Gori. Grad teži da postane jedan od prepoznatljivih kulturnih centara Zapadnog Balkana, demonstrirajući značaj evropskih integracija i kulturnog povezivanja. Uzimajući u obzir specifičnosti Crne Gore, cilj projekta je da obuhvati teritoriju čitave zemlje, kako bi pozitivni efekti EPK bili maksimalno uvećani, i doprinijeli nacionalnim prioritetima u oblasti kulture, poput ravnomjernog razvoja i decentralizacije kulture. Obuhvatanje teritorije čitave zemlje ima za cilj razvoj kulturnog sektora i kreativnih industrija na nacionalnom nivou, a naročito je važno u kontekstu skorog članstva Crne Gore u EU, budući da će EPK projekat privući veliku pažnju evropske kulturne javnosti na Crnu Goru, i kroz program promovisati temeljne vrijednosti evropskog društva.

II – DOPRINOS DUGOROČNOJ STRATEGIJI (CILJEVI PROGRAMA I DUGOROČNI EFEKTI):

Već u prvoj fazi kandidature za titulu Evropske prestonice kulture, u septembru 2024. godine Skupština opštine Nikšić bez glasova protiv usvojila je prvi zvanični strateški dokument u oblasti kulture – *Program razvoja kulture Nikšića 2026–2030: „Nikšić – Hub Zapadnog Balkana“*. Ovaj dokument, jedan od prvih takve vrste u Crnoj Gori, razvijen je u saradnji sa međunarodnim ekspertima, uz široko uključivanje lokalne kulturne zajednice. Program razvoja kulture uključuje 2030. godinu što je jedan od ključnih preduslova za realizaciju EPK projekta u toj godini.

Strategija afirmiše Nikšić kao budući regionalni centar u oblasti kulture, inovacija i digitalnih praksi. Fokusira se na tri ključne teme: promociju kulture otvorenosti i razmjene, podršku alternativnim kulturnim izrazima, i pozicioniranje Nikšića kao centra digitalnih inovacija u Crnoj Gori. Cilj je da se kultura koristi kao alat za dugoročan urbani razvoj, ekonomsku diversifikaciju i jačanje društvene kohezije, čime se Nikšić transformiše u savremeni evropski grad otvoren za saradnju, ideje i održive prakse.

Kandidatura za EPK zasnovana je na šest ključnih ciljeva, usklađenih sa nacionalnim, evropskim i UN strateškim okvirima (Nacionalni program razvoja kulture, Evropska kulturna agenda i ciljevi programa Evropska prestonica kulture, Ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih Nacija do 2030 godine i drugi). Uz svaki cilj definisan je odgovarajući dugoročni uticaj (long-term impact):

1. KULTURNI UTICAJ (CULTURAL IMPACT)

Cilj: Pozicionirati Nikšić kao nacionalni centar kulture i kreativnih industrija kroz jačanje sektorskih kapaciteta, podršku lokalnim umjetnicima i uspješnu realizaciju EPK godine.

Dugoročni uticaj: Nikšić će postati prepoznatljiv kao regionalni kreativni hub, sa savremenom, dinamičnom i međunarodno umreženom kulturnom scenom, zadržavajući mlade stvaraoce i podižući kvalitet kulturne produkcije.

2. EKONOMSKI UTICAJ (ECONOMIC IMPACT)

Cilj: Povezati kulturni, poslovni i turistički sektor kroz razvoj kreativnih industrija i promociju baštine.

Dugoročni uticaj: Grad će razviti brend kulturne destinacije, sa raznovrsnom ponudom koja kombinuje naslijeđe, savremenu produkciju i festivalski život, uz privlačenje investicija i kreativnih start-upova.

3. DRUŠTVENI UTICAJ (SOCIAL IMPACT)

Cilj: Stvoriti participativnu, decentralizovanu i inkluzivnu kulturnu politiku koja djeluje kao agens društvene kohezije i građanske dobrobiti.

Dugoročni uticaj: Nikšić će postati grad u kojem se „dobro živi“, u kojem su građani ponosni na svoj identitet i ostaju da u njemu žive, a različite društvene grupe ravnopravno učestvuju u kulturnom životu.

4. URBANI UTICAJ (URBAN IMPACT)

Cilj: Razviti i revitalizovati kulturnu infrastrukturu, zaštititi kulturnu i prirodnu baštinu i uvesti principe *New European Bauhaus*-a u urbano planiranje.

Dugoročni uticaj: Grad će dobiti inkluzivnu, održivu i estetski kvalitetnu infrastrukturu, čime će se omogućiti dugoročna integracija kulture u druge sektore, kao i digitalna i ekološka valorizacija baštine.

5. UTICAJ NA JAVNE POLITIKE (POLICY IMPACT)

Cilj: Strateški pozicionirati Nikšić kao evropski grad kulture putem prioritizacije kulture i umrežavanja.

Dugoročni uticaj: Stvoriće se stabilan institucionalni okvir, sa definisanim budžetskim obavezama za kulturu, trajnim partnerstvima sa evropskim gradovima i članstvom u relevantnim kulturnim mrežama. Politike će garantovati jednakost, inkluzivnost i održivost.

6. NACIONALNI UTICAJ (NATIONAL LEVEL IMPACT)

Cilj: Promovisati Crnu Goru kao narednu članicu EU i doprinijeti razvoju nacionalne kulturne politike.

Dugoročni uticaj: Crna Gora će dobiti vidljivost kao savremena evropska zemlja sa EPK gradom, uz jačanje kulturnih kapaciteta na nacionalnom nivou i promociju kulturnih vrijednosti u evropskom kontekstu.

MONITORING I EVALUACIJA:

Za evaluaciju uticaja projekta, biće uspostavljen nezavisni konzorcijum pod nazivom *Kulturometar 2030*, sa ključnom ulogom Filozofskog fakulteta UCG u Nikšiću, u saradnji sa međunarodnim partnerima. Monitoring i evaluacija će se sprovoditi od 2025. do 2035. godine i obuhvatiće mjerenje uticaja EPK na lokalnom i nacionalnom nivou, korišćenje metodologije Evropske komisije, primjenu jasno definisanih indikatora uspjeha koji omogućavaju uporedivost rezultata sa drugim EPK gradovima, uz inovativne mjere diseminacije rezultata. Aktivnosti *Kulturometra 2030* na praćenju i evaluaciji EPK programa predstavljaće

najobuhvatniji projekat ovog tipa u oblasti kulture u Crnoj Gori, postavljajući temelj za sistematično praćenje i statistiku u kulturi na nacionalnom nivou nakon 2030. godine.

III – KULTURNI I UMJETNIČKI SADRŽAJ

Umjetnička vizija projekta „Nikšić 2030 – Evropska prestonica kulture“ u potpunosti je usklađena sa centralnim konceptom *Otvorenog grada*, čime se osigurava programska koherentnost, komunikacijska jasnoća i simbolička utemeljenost u urbanom identitetu Nikšića. Umjetnička strategija zasniva se na transformativnom i holističkom pristupu, koji se reflektuje kroz tri dimenzije:

- **Priča grada (identitet)** – razvijanje kolektivne naracije i osjećaja pripadnosti,
- **Ritam grada (zajednica)** – oblikovanje živih, otvorenih prostora za susrete i saradnju,
- **Budućnost grada (evolucija)** – spremnost za promjene, inovacije i otvorenost ka novim tehnologijama i održivim praksama.

Ova umjetnička vizija je i *pozivnica* građanima Nikšića da se aktivno uključe, građanima Crne Gore da pogledaju Nikšić novim očima, a Evropljanima da otkriju marginalizovanu, ali bogatu kulturnu tačku Evrope. Planirani projekti brišu granice između tradicionalnog i savremenog, između lokalnog i univerzalnog.

Ključni horizontalni principi kulturnog programa: povezivanje pojedinca, zajednice i grada sa prošlošću, sadašnjošću i Evropom; učenje i otvorenost kao međusobno uslovljeni procesi, integrisani u sve projektne faze; spajanje lokalne baštine, priča, vrijednosti i kulturnih izraza sa savremenim kulturnim izrazima i tehnologijama, i evropskim vrijednostima; inovativni i održivi modeli kroz digitalne platforme i pristupe; dostupna i inkluzivna umjetnost za sve građane, posebno ranjive grupe; dugoročni efekat svakog projekta; međusobno povezani i tematski integrisani programi; smisljena međunarodna saradnja; fokus saradnje je na partnerstvu sa manjim evropskim zemljama, regionalnom pomirenju i razmjeni iskustava;

Struktura kulturnog programa³: Program je struktuiran kroz tri glavne programske linije (*Čojstvo, Od radijalnog do radikalnog, Digitalne ekologije*) koje obuhvataju niz kompleksnih, žanrovski i tematski raznolikih projekata. One imaju za cilj da lokalnu baštinu, priče i vrijednosti otvore i prevedu na jezik Evrope i poveže sa univerzalnim vrijednostima (*Čojstvo*), i otvore ustanove otvorenost kao model srećne i povezane zajednice (*From Radial to Radical*), i otvore grad ka praksama budućnosti (*Future Mapping*). Osim toga planirana je jedna zasebna programska linija posvećena projektima podizanja kapaciteta lokalne i nacionalne kulturne scene (*Open Minds*), kao i jedna programska linija utemeljena na budućoj saradnji sa gradom konkurentom i projektnim timom Lavov 2030, koja će biti razvijena nakon dobijanja titule, demonstrirajući otvorenost i ukazujući na nove pristupe EPK programu koji u fokus stavljaju saradnju a ne takmičenje gradova u užoj konkurenciji (*Share*).

³ Programska struktura može biti dodatno razvijena u skladu sa potrebama projekta. Nazivi projekata i projektnih linija su radni.

IV - EVROPSKA DIMENZIJA

Program je snažno ukorijenjen u evropskom kontekstu kroz tri temeljne dimenzije: promociju kulturne raznolikosti i međukulturnog dijaloga, isticanje zajedničkih aspekata evropske kulturne baštine i istorije, te strateško povezivanje sa drugim Evropskim prestonicama kulture.

Programska ideja temelji se na zamišljanju evropskih gradova kao prostora aktivnog građanstva, kulturne raznolikosti i zajedničkih vrijednosti. Projekti poput *MOBA: Documenting Čojstvo* i *What is a Human Being?* stavljaju akcenat na empatiju, odgovornost i solidarnost, dok projekti u okviru *Open Minds* nude praktične alate za edukaciju o EU vrijednostima. Istovremeno, kroz projekte kao što su *Walking on a String*, *European Kolo* i *Roma Fashion*, kulturne specifičnosti Crne Gore reinterpretiraju se u saradnji sa evropskim umjetnicima i organizacijama, ističući bogatstvo različitosti unutar zajedničkog identiteta.

Program istražuje evropsku kulturnu i prirodnu baštinu kroz interaktivne i savremene forme. Projekti kao što su *Play: Art as a Game*, *Touch and Hear-itage* i *Submerged Cultural Landscapes* povezuju arheologiju, inkluziju i nove tehnologije kako bi se baština učinila dostupnom i relevantnom savremenim generacijama. Poseban akcenat stavljen je na urbanističko nasljeđe i njegov doprinos *Novom evropskom Bauhausu* (*Before is After Before*, *Open Space*), kao i na brutalističku arhitekturu kroz projekte poput *Archive of Eastern Europe Brutalism*. Pitanja zaštite prirodnog nasljeđa obrađuju se kroz projekte poput *Depo(nija): Art in the Landfill* ili *Cult-rural*. Projekti poput *Underground Culture Festival*, *Literature Quarts* i *Re:design Crafts Lab* slave evropsku povezanost kroz priče, murale i reinterpretaciju tradicionalnih vještina, dok se stare tehnike i običaji povezuju s izazovima budućnosti.

Nikšić 2030 prepoznaje ključne teme evropskog društva – mentalno zdravlje, digitalizaciju, rodnu ravnopravnost i održivost – i tretira ih kroz specifične projekte - *Breathing Exercises* i *Lonely-less* nude alternativne pristupe mentalnoj dobrobiti kroz umjetnost. Projekti poput *Open Creative HUB*, *TeslaB* i *A:Human, B:Machine* postavljaju pitanja o digitalnoj etici i budućnosti umjetnosti u doba AI-a. Rodni stereotipi se dekonstruišu u projektima *Virginia* i *Deconstructed Fairy Tales*.

Svi projekti u okviru aplikacione knjige biće realizovani u saradnji sa evropskim i međunarodnim partnerima. Uspostavljene su veze sa ključnim organizacijama, institucijama i umjetnicima na evropskom nivou, a projekti okupljaju učesnike i partnere iz čitave Evrope, uključujući aktivnu ulogu budućih i bivših EPK gradova.

Strategija privlačenja publike uključuje tri grupe: susjedi iz regiona, turisti koji već posjećuju Crnu Goru i nove ciljne grupe iz udaljenijih evropskih zemalja. Kampanje, partnerstva s festivalima i ambasadori projekta učiniće Nikšić prepoznatljivim kulturnim čvorištem Evrope.

Međunarodno umrežavanje:

U okviru aplikacije planirana je sveobuhvatna strategija pridruživanja evropskim i međunarodnim kulturnim mrežama, sa ciljem međunarodnog uvezivanja i prepoznatljivosti Nikšića kao grada kulture. U tom smislu, grad je već primljen u članstvo *Culture Next* mreže kreativnih gradova, a podnio je aplikaciju i za članstvo u *UNESCO mreži kreativnih gradova u oblasti muzike* (UCCN Music Cities Network). Neke od ključnih mreža koje su dio strategije međunarodnog umrežavanja grada i aktera na kulturnoj sceni nakon dobijanja titule su: University Network of the European Capitals of Culture (<https://uneecc.org/>), UNESCO Global Network of Learning Cities, Culture action Europe (<https://cultureactioneurope.org/>); Acrid network (<https://acridnetwork.com/>), Trans Europe Halles (<https://www.teh.net/>) i čitav niz drugih evropskih asocijacija, mreža i platformi.

V – MENADŽMENT, FINANSIJE I ORGANIZACIONA STRUKTURA

BUDŽET:

Budžet EPK projekta planira se dodatno u odnosu na godišnji opštinski budžet za kulturu i uključuje operativne troškove, kao i troškove kapitalnih investicija. Ovaj budžet obuhvata period od 5 godina koje prethode godini titule, samu godinu titule, kao i godinu nakon, pri čemu je praksa da se najveća količina predviđenih troškova odnosi na samu godinu titule.

Operativni budžet odnosi se na programske troškove, troškove ljudskih resursa i administracije, troškove promocije i marketinga i slično, od čega programski troškovi u većini slučajeva obuhvataju od 60% - 80% operativnih troškova, dok je ostatak troškova vezan za troškove komunikacije, ljudskih resursa i administracije, evaluacije i menadžmenta, programske rezerve i sl. *Kapitalni budžet* odnosi se na sve kapitalne investicije vezane za kulturne kapacitete grada koje će biti sprovedene do same godine titule.

U tabeli ispod su predstavljeni operativni troškovi i kapitalni troškovi koji se odnose na pet pripremnih godina, godinu titule i godinu nakon titule, za gradove EPK u periodu 2025-2029 za koje postoje javni podaci u aplikacionim knjigama:

EPK	Broj stanovnika	Operativni Troškovi (EUR)	Kapitalni Budžet (EUR)
Kemnic2025	243,880	60,780,000.00	30,500,000.00
Nova Gorica 2025	21,082	23,000,000.00	23,000,000.00
Oulu 2026	190,847	31,000,000.00	166,120,000.00
Trenčín 2026	54,065	31,495,753.00	85,925,346.00
Liepaja 2027	78,144	23,430,000.00	43,057,400.00
Evora 2027	53,591	44,587,603.10	39,336,001.42
Češke Budejovice 2028	95,709	31,883,000.00	133,427,848.00
Skoplje 2028	526,502	125,548,540.00	44,500,000.00
Kiruna 2029	336,339	22,295,700.00	-
Lublin 2029	18,148	46,000,000.00	61,485,460.27

Procenat učešća Opštine, regiona, države, EU i privatnog sektora u budžetu varira, a najveći dio troškova pokriva se iz javnog sektora, sa dominantnim ulaganjem na opštinskom nivou, nivou regionane vlasti, i nacionalnom nivou.

Finansijska konstrukcija oslanja se na kombinaciju lokalnih budžetskih sredstava, nacionalnih i EU fondova, uz snažnu orijentaciju ka održivosti – programi će biti dugoročno korisni i ostaviti trajnu vrijednost u vidu kapaciteta i kulturne infrastrukture.

Presjek procentualnog učešća javnih izvora u ukupnom javnom finansiranju operativnih troškova po EPK gradovima (2025-2029):

EPK	Vlada	Opština	Region	EU ⁴	Drugi javni izvori
Kemnic 2025	45,56%	20,04%	11,53%	2,79%	0%
Nova Gorica 2025	48%	24%	21%	7%	0%
Oulu 2026	45,5%	45,5%	4,8%	4,2%	0%
Trenčín 2026	50,89%	18,39%	16,96%	10,24%	3,52%
Liepāja 2027	50%	37%	5%	8%	0%
Evora 2027	43%	24%	11%	22%	0%
Češke Budejovice 2028	25%	26%	16%	23%	0%
Skopje 2028	79,97%	15,93%	39,8%	0,12%	0%
Lublin 2029	32%	32%	17%	9%	10%
Kiruna 2029	54%	20%	19%	7%	0%
U PROSJEKU	47,39%	26,29%	16,21%	10,36%	1,35%

Iz navedenog primjera vidi se da finansiranje od strane opštine/grada u prosjeku iznosi **26,29%** ukupnog finansijskog učešća javnog sektora, dok je finansiranje sa državnog (47,39%) i regionalnog (16,21%) ukupno **63,60%**, a učešće EU finansiranja **10,36%**, (pri čemu treba imati u vidu da se, osim u slučaju Skoplja, radi o gradovima iz EU zemalja).

Presjek procentualnog učešća javnih izvora u ukupnom javnom finansiranju kapitalnih troškova po EPK (2025-29)

EPK	Vlada	Opština	Region	EU	Drugi javni izvori
Kemnic 2025	32,79%	67,21%	0%	0%	0%
Nova Gorica 2025	0%	11%	18%	71%	0%
Oulu 2026	0%	100%	0%	0%	0%
Trenčín 2026	48,65%	7,37%	4,18%	39,49%	0,31%
Liepāja 2027	10%	14%	22%	54%	0%
Evora 2027	9%	11%	8%	56%	17%
Češke Budejovice 2028	19%	41%	24%	16%	0%
Skopje 2028	61,81%	32,19%	0%	0%	0%
Lublin 2029	2,33%	56,01%	0%	41,66%	0%
Kiruna 2029	-	-	-	-	-
U PROSJEKU	20,40%	37,75%	8,46%	30,91%	1,92%

⁴ EU Finansiranje je predstavljeno kao udio u javnom finansiranju u skladu sa zadatom tabelom za apliciranje EPK gradova;

Iz navedenog primjera vidi se da finansiranje od strane opštine u projesku iznosi **20,40%** ukupnog finansijskog učešća javnog sektora, dok je finansiranje sa državnog (37,75%) i regionalnog (8,46%) ukupno **46,21%**, a učešće EU finansiranja **30,91%**, (pri čemu treba imati u vidu da se, osim u slučaju Skoplja, radi o gradovima iz EU zemalja).

U skladu sa primjerima drugih EPK gradova, uzimajući u obzir broj stanovnika Opštine Nikšić, lokalni društveni kontekst, težnju da aplikacija ostvari pozitivne efekte na nacionalnom nivou, nepostojanje regionalnog nivoa vlasti, kao i status države kandidata za EU i dosadašnju istoriju finansiranja u kulturi iz EU fondova, razvijen je realističan i balansiran budžet i plan javnog finansiranja projekta Nikšić 2030 EPK, koji će osigurati kvalitet, održivost i međunarodnu reprezentativnost kulturnog programa, i razvoj dugoročne kulturne infrastrukture u gradu.

Predlog operativnog budžeta projekta Nikšić 2030 Evropska prestonica kulture sa izvorima i dinamikom finansiranja:

UKUPNO (EUR)	JAVNI SEKTOR (EUR)	JAVNI SEKTOR (%)	PRIVATNI SEKTOR (EUR)	PRIVATNI SEKTOR (%)
40.000.000€	37.000.000€	92.50 %	3.000.000€	7.50 %
FINANSIRANJE IZ JAVNOG SEKTORA			EUR	%
Vlada Crne Gore			25.000.000,00 €	67,57%
Opština Nikšić			10.000.000,00 €	27,03%
EU (ne uključujući Melina Merkuri nagradu od 1.500.000,00 €)			2.000.000,00 €	5,40%
Ukupno			37.000.000,00 €	100%

Okrvni udio troškova u okviru operativnog budžeta ⁵	%	TOTAL
Programski troškovi (uključujući monitoring i evaluaciju)	73%	29.200.000,00 €
Plate, naknade i administracija	12%	4.800.000,00 €
Promocija i marketing	13%	5.200.000,00 €
Rezerva	2%	800.000,00 €
Ukupno		40.000.000,00 €

Izvor finansija	Godina -5*	Godina -4*	Godina -3*	Godina -2*	Godina -1*	EPK godina	Godina +1*	Ukupno po izvoru
EU	0,00 €	0,00 €	100.000,00 €	200.000,00 €	400.000,00 €	1.000.000,00 €	300.000,00 €	2.000.000,00 €
Vlada CG	0,00 €	640.000,00 €	1.150.000,00 €	3.880.000,00 €	7.000.000,00 €	11.420.000,00 €	910.000,00 €	25.000.000,00 €
Opština Nikšić	200.000,00 €	350.000,00 €	570.000,00 €	1.450.000,00 €	2.780.000,00 €	3.880.000,00 €	770.000,00 €	10.000.000,00 €
Sponzori	0,00 €	100.000,00 €	200.000,00 €	300.000,00 €	600.000,00 €	1.400.000,00 €	400.000,00 €	3.000.000,00 €
Ukupno po god	200.000,00 €	1.090.000,00 €	2.020.000,00 €	5.830.000,00 €	10.780.000,00 €	17.700.000,00 €	2.380.000,00 €	40.000.000,00 €

Potrošnja po godinama										
Godina	Programski troškovi (bez MiE)	% od budžeta	Marketing i promocija	% od budžeta	Plate, naknade i administracija	% od budžeta	Evaluacija i monitoring	% od budžeta	Rezerva	% od budžeta
2025	€ 50.000,00	0,18%	€ 30.000,00	0,58%	€ 120.000,00	2,50%	€-	0,00%	€-	0,00%
2026	€ 500.000,00	1,77%	€ 170.000,00	3,27%	€ 300.000,00	6,25%	€ 80.000,00	8,00%	€ 40.000,00	5,00%
2027	€ 950.000,00	3,37%	€ 300.000,00	5,77%	€ 600.000,00	12,50%	€ 100.000,00	10,00%	€ 70.000,00	8,75%
2028	€ 4.000.000,00	14,18%	€ 700.000,00	13,46%	€ 880.000,00	18,33%	€ 150.000,00	15,00%	€ 100.000,00	12,50%
2029	€ 8.200.000,00	29,08%	€ 1.200.000,00	23,08%	€ 1.000.000,00	20,83%	€ 200.000,00	20,00%	€ 180.000,00	22,50%
2030	€ 13.000.000,00	46,10%	€ 2.500.000,00	48,08%	€ 1.500.000,00	31,25%	€ 320.000,00	32,00%	€ 380.000,00	47,50%
2031	€ 1.500.000,00	5,32%	€ 300.000,00	5,77%	€ 400.000,00	8,33%	€ 150.000,00	15,00%	€ 30.000,00	3,75%

⁵ Konačni udio pojedinačnih troškova u operativnom budžetu može varirati u zavisnosti od detaljne procjene pojedinačnih projekata u okviru kulturnog programa i drugih faktora

Ukupno:	€ 28.200.000,00	100,00%	€ 5.200.000,00	100,00%	€ 4.800.000,00	100,00%	€ 1.000.000,00	100,00%	€ 800.000,00	100%
----------------	-----------------	---------	----------------	---------	----------------	---------	----------------	---------	--------------	------

Predlog kapitalnog budžeta projekta Nikšić 2030 Evropska prestonica kulture sa izvorima i dinamikom finansiranja:

Procentualno učešće javnog sektora u kapitalnim troškovima	%
Vlada Crne Gore	60%
Opština Nikšić	30%
EU (ne računajući Melina Mercuri nagradu)	10%
Ukupno:	100%

Projekti kulturne infrastrukture u gradu u periodu od 2025-2030

Naziv projekta	Budžet (€)	Godina	Status
Nova kulturna infrastruktura u gradu			
Dom Digitalne revolucije u Domu Revolucije (IPC Tehnopolis)	2,050,000.00	2025	Završna faza
Multifunkcionalna sala u Domu revolucije	2,500,000.00	2027	U toku
Centar digitalne umjetnosti u Domu revolucije	5,000,000.00	2029	U planu
Galerija savremene umjetnosti u Domu revolucije	2,000,000.00	2029	U planu
Filmski centar Nikšić (Radio televizija Nikšić)	10,500,000.00	2027	U toku
Zgrada legata vajara Ratka Vulcanovića	500,000.00	2027	U planu
Renovacija tvrđave Bedem	6,000,000.00	2029	U planu
Opremanje Centra otvorenih resursa	900,000.00	2028	U planu
Decentralizovani kulturni hub-ovi	1,000,000.00	2029	U planu
Institut umjetnosti (u okviru Instituta crne metalurgije)	1,000,000.00	2029	U planu
Ukupno nova kulturna infrastruktura:	31,450,000.00		
Rekonstrukcija i adaptacija kulturne infrastrukture			
Rekonstrukcija Dvorca kralja Nikole (Gradski muzej)	6,000,000.00	2025	Završna faza
Rekonstrukcija Sabornog hrama Sv. Vasilija Ostroškog	1,800,000.00	2025	U toku
Rekonstrukcija upravne zgrade biblioteke "Njegoš"	2,000,000.00	2028	U planu
Uređenje prostora oko Dvorca kralja Nikole	1,500,000.00	2027	U planu
Rekonstrukcija Hadži Ismailove džamije	150,000.00	2026	U planu
Obnova i opremanje zgrade Zahumlja i postavljanje nove scene	40,000.00	2028	U planu
Adaptacija pozorišnog magacina i izgradnja novih smestajnih prostora	100,000.00	2028	U planu
Nabavka prevoznih sredstava za Nikšićko pozorište	180,000.00	2028	U planu
Konzervacija i zaštita spomen-obilježja na području opštine Nikšić	66,000.00	2028	U planu
Izgradnja biciklističke infrastrukture do kulturnih spomenika	400,000.00	2028	U planu
Priprema izveštaja o zaštiti i obnovi mostova	20,000.00	2028	U planu
Digitalizacija muzejskih zbirki	100,000.00	2028	U planu
Digitalizacija najznačajnijih segmenata kulturne i turističke ponude	4,000.00	2025	U planu
Ukupno rekonstrukcija i adaptacija:	12,360,000.00		
TOTAL:	43,810,000.00		

Nova infrastruktura	Opis
Dom digitalne revolucije	Coworking prostor, multimedijalna sala, sala za sastanke, studija za postprodukciju i Fab lab za digitalnu proizvodnju i robotiku, savremena oprema za podršku geiming industrije, Crowdfunding studio, ukupno 930 m ² u suterenu Doma revolucije.

Kongresna multimedijalna sala u Domu revolucije	Organizacija koncerata, sajmovi, izložbi i velikih događaja na visokom nivou, u okviru prostora Doma revolucije ukupne površine 1,609 m ² .
Centar digitalne umjetnosti u Domu revolucije	Savremeno opremljen prostor za produkciju, prezentaciju i edukaciju u oblasti digitalne umjetnosti, smješten na najvišem spratu Doma revolucije na površini od oko 1,000 m ² . U okviru centra biće smješteni glavna izložbena zona (black box), predavačka sala, produkcion studio, imerzivna soba, digitalna arhiva, lounge zona, tehničke prostorije, Galerija savremene umjetnosti i kancelarije Nikšić EPK 2030.
Filmski centar	Filmski centar biće savremeni studio za filmsku i televizijsku produkciju, namijenjen domaćim i stranim produkcijama, sa smještajnim kapacitetima za filmske ekipe. Gradi se na površini od 6.360 m ² .
Renovacija tvrđave Bedem	Obuhvata površinu od 802 m ² i ima za cilj da tvrđava postane cjelogodišnji centar kulturnih i turističkih događaja u Nikšiću. Planirana je velika i mala scena, suvenirnica s lokalnim rukotvorinama, mini muzej, audio-vizuelni studio, multimedijalna sala, rekreativna zona na otvorenom i prostori namijenjeni mladima Nikšića.
Opremanje Centara otvorenih resursa	Skladištenje opreme u hangaru Instituta crne metalurgije, u vlasništvu Opštine Nikšić, na površini od oko 300–400 m ² . Riječ je o tehničkoj i produkcionoj opremi koja će se koristiti za većinu kulturnih događaja tokom titularne godine EPK, ali i za programske aktivnosti nakon 2030.
Zgrada legata vajara Ratka Vulanovića	Površine oko 70 m ² , biće autentično sačuvan i prezentovan atelje ovog istaknutog nikšićkog vajara. Objekat će imati staklene zidove, omogućavajući posjetiocima uvid u originalni ambijent u kojem je stvarao, sačuvan sa njegovim radovima i ličnim predmetima.
Decentralizovani kulturni hub-ovi	Nekadašnji domovi kulture u naseljima i selima oko Nikšića koji su i dalje u vlasništvu opštine, kao i drugi objekti koji se mogu namijeniti za kulturne aktivnosti biće adaptirani kao lokalni kulturni centri za organizaciju događaja i programa u ruralnim predjelima.
Institut umjetnosti (Institut crne metalurgije - kongresna sala i hub)	Renoviranje kongresne sale sa 260 mjesta, osam prostorija prilagođenih za kulturne hubove za mlade umjetnike koji borave u institutu, kao i osavremenjavanje postojećih ateljea nikšićkih umjetnika koji se trenutno koriste.

PRIVLAČENJE EU I MEĐUNARODNIH FONDOVA

Jedan od ciljeva projekta Nikšić 2030 Evropska prestonica kulture jeste jačanje kapaciteta lokalnih kulturnih institucija i organizacija civilnog sektora za privlačenje EU fondova. Projekti zamišljeni u okviru aplikacije kreirani su na način da odgovaraju prioritetima EU fondova poput *Interreg IPA Južni Jadran 2021–2027*, *Interreg VI-A IPA Hrvatska – BiH – Crna Gora*, *Interreg VI-B IPA ADRION*, *Interreg Dunavski region 2021–2027*, *Interreg Euro-MED 2021–2027*, *URBACT IV*, *Horizon Europe*, *LIFE program*, *CERV*, *Kreativna Evropa*, *Digitalna Evropa*, *Erasmus+*. Na ovaj način, osigurana je perspektiva prijavljivanja na ove fondove sa pojedinačnim projektima u okviru EPK programa.

ORGANIZACIONA STRUKTURA

Za realizaciju programa Evropske prestonice kulture planirano je osnivanje posebnog pravnog lica – društva sa ograničenom odgovornošću (DOO), uz stratešku i institucionalnu podršku Vlade Crne Gore, kao i uključivanje lokalnih i regionalnih partnera u upravljačku strukturu –

kulturnih institucija, nevladinog sektora, univerziteta, omladinskih inicijativa i privrednog sektora. Upravni i savjetodavni odbori imaće ravnotežu između predstavnika javnog sektora i nezavisne kulturne scene, čime se obezbjeđuje transparentnost, inkluzivnost i programska raznovrsnost.

Ovaj organizacioni model donosi brojne prednosti: Pravna i operativna nezavisnost omogućava brzo donošenje odluka i efikasnu realizaciju programa; Jasna odgovornost i transparentnost kroz poslovanje DOO-a i nadzor javnih tijela; Fleksibilnost u zapošljavanju stručnih timova, saradnji sa međunarodnim partnerima i upravljanju sredstvima; Povezivanje javnog i civilnog sektora kroz upravljačke i programske mehanizme; Održivost – DOO može postojati i nakon završetka EPK ciklusa, kao temelj za dalji kulturni razvoj grada;

Okvirni plan angažovanja osoblja po godinama:

RADNA POZICIJA	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Upravni odbor		12	12	12	12	12	8
Izvršni direktor	1	1	1	1	1	1	1
Odjeljenje za umjetnički program							
Umjetnički direktor	1	1	1	1	1	1	1
Kustos		1	2	3	5	5	2
Direktor programa		1	1	1	1	1	1
Menadžer projekta		1	2	3	3	3	2
Producent		1	1	1	1	1	1
Menadžer programske linije		1	1	1	1	1	1
Menadžer za međunarodne odnose		1	1	1	1	1	1
Odjeljenje za administraciju i finansije							
Direktor administracije i finansija	1	1	1	1	1	1	1
Pravni menadžer		1	1	2	2	3	1
Finansijski menadžer		1	2	2	2	3	1
Menadžer za odnose s javnošću		1	1	1	1	2	1
Ljudski resursi		1	1	1	1	1	1
Odjeljenje za komunikacije i marketing							
Menadžer za komunikacije i marketing	1	1	1	1	1	1	1
Menadžer društvenih mreža	1	1	1	1	2	2	1
Menadžeri za fondove i EU projekte		1	2	2	2	2	1
Copywriteri		1	1	1	2	2	1
Dizajneri	1	1	1	1	2	2	1
Menadžer veb sajta	1	1	1	1	1	1	1
Odjeljenje za uključivanje zajednice							
Menadžer za uključivanje zajednice	1	1	1	1	1	1	1
Koordinator volontera	1	1	1	1	1	2	1
Koordinator za marginalizovane grupe i pristupačnost		1	1	1	1	1	1
Koordinator za razvoj publike		1	1	1	2	2	1

Broj angažovanog osoblja po godinama:	9	23	27	30	36	40	25
---------------------------------------	---	----	----	----	----	----	----

VI - UKLJUČIVANJE ZAJEDNICE

Projekat *Nikšić 2030 Evropska prestonica kulture* razvijen je uz aktivno učešće lokalne kulturne scene, građana i NVO sektora, a tokom 2024. i 2025. godine realizovan je niz aktivnosti u cilju informisanja građana o značaju EPK, njihove direktne participacije u oblikovanju kandidature, i sprovođenja konkretnih pilot projekata za različite društvene grupe.

Kancelarija inicijative Nikšić 2030 EPK otvorena je u februaru 2024. godine u Inovaciono-preduzetničkom centru Tehnopolis, i od tada funkcioniše po principu *otvorenih vrata*, kao otvoreni prostor za građane tokom svakog radnog dana, pozivajući sve zainteresovane aktere da daju aktivan doprinos kandidaturi i informišu se o procesu. Građani su doprinosili razvoju programa putem javnih poziva, anketa i radionica, a realizovani su i participativni projekti sa specifičnim ciljanim grupama, poput radionica u školama u ruralnim područjima, radionica sa osobama sa invaliditetom, ili kreativni rad sa starim osobama. Uspostavljena je saradnja sa ključnim nevladinim organizacijama u Opštini Nikšić, i sa civilnim sektorom i kreativnom zajednicom na nivou Crne Gore.

Strategija uključivanja građana u EPK projekat u periodu nakon dobijanja titule temelji se na inkluziji, participaciji i pristupačnosti, sa ciljem da se lokalno stanovništvo i civilni sektor aktivno uključe u osmišljavanje i realizaciju kulturnog programa. Poseban fokus stavljen je na marginalizovane i ugrožene grupe. Kroz formalizovana savjetodavna tijela u okviru buduće organizacije *-Savjet građana* i *Savjet mladih*, kao i kroz druge mehanizme direktne participacije, građani će imati direktan uticaj na realizaciju EPK programa. Razvoj publike

jedan je od prioriteta EPK programa, a biće realizovan u uskoj saradnji sa obrazovnim institucijama na teritoriji opštine Nikšić.

VII ZAKLJUČAK

Kandidatura Nikšića za titulu Evropske prestonice kulture 2030. godine predstavlja mnogo više od kulturnog projekta – ona je strateški iskorak grada i države ka dugoročnom razvoju, međunarodnoj afirmaciji i integraciji u evropski kulturni i društveni prostor. Koncept „Otvorenog grada“ jasno artikuliše viziju Nikšića kao mjesta susreta, saradnje i zajedništva, koje se iz lokalnog iskustva otvara ka Evropi, ali i poziva Evropu da se otvori prema Nikšiću i Crnoj Gori. Time se afirmiše ideja kulture ne samo kao umjetničkog izraza, već i kao instrumenta povezivanja, izgradnje povjerenja i promovisanja evropskih vrijednosti.

Strateški okvir kandidature, definisan kroz šest ključnih ciljeva, postavlja temelje za dugoročan kulturni, društveni, ekonomski i urbani razvoj. Planirane investicije u infrastrukturu i programe, podržane balansiranim budžetom i inkluzivnim modelom menadžmenta, garantuju da će efekti EPK biti vidljivi i mjerljivi dugo nakon 2030. godine. Posebnu vrijednost projektu daje činjenica da je osmišljen u participativnom procesu, uz aktivno uključivanje građana, kulturnih institucija, nezavisne scene, civilnog sektora i međunarodnih eksperata, čime se gradi snažan osjećaj zajedničkog vlasništva i odgovornosti.

Kandidatura Nikšića, podržana na lokalnom i nacionalnom nivou, ali i usmjerena na regionalnu i evropsku saradnju, prilika je da Crna Gora po prvi put dobije grad nosioca ove prestižne titule. Time se ne jača samo kulturna scena jednog grada, već se otvara prostor za afirmaciju cijele zemlje u evropskom kontekstu. Očekivani uticaji – od jačanja kulturnih i kreativnih industrija, preko povećanja turističke atraktivnosti i ekonomskog rasta, do

društvene kohezije i unapređenja kvaliteta života – čine ovaj projekat jednim od najznačajnijih razvojnih poduhvata savremene Crne Gore.